

OSVRT NA TRŽIŠTE MAZIVA U SVIJETU - ODNOS VELIKIH I MALIH

Poruke kongresa ICIS Middle Eastern Base Oil & Lubricants Conference održanog u Dubaju

Središnja tema simpozija bila je ocjena da su velike multinacionalne mazivaške tvrtke suočene sa sve izraženijim trendom agresivne konkurencije mazivaških tvrtki u državnom vlasništvu. Prema izvještaju tvrtke Kline & Company od 8. rujna 2006., koji nastoji analizirati utjecaje na svjetsku potrošnju te politiku cijena i ponudu, vrhunske multinacionalne tvrtke na svjetskom tržištu maziva suočene su s rastućom konkurencijom državnih tvrtki, posebno iz zemalja u razvoju.

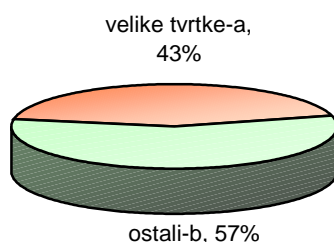
U izvještaju spomenute tvrtke se pod nazivom «Business Opportunities in the Emerging Lubricant Markets of South Asia, the Middle East, and Northern Asia, 2005-2015», detaljno razmatraju najnoviji tržišni podaci i utjecaji koji pridonose rastu potrošnje maziva u spomenutim regijama. Temeljem toga daju se nezavisne procjene tržišta i ključnih mogućnosti, uz osvrt na utjecaj nacionaliziranih mazivaških tvrtki. Naglasak je na nezavisnoj procjeni, budući da je poznato da ovu vrhunsku marketinšku agenciju koja promatra trendove na tržištu maziva i baznih ulja, ali i nafte općenito, često unajmljuju spomenute velike multinacionalne kompanije, dok si manje tvrtke to ne mogu priuštiti.

Prema riječima gđe Geete Agashe, direktorice istraživačkog sektora Petroleum & Energy practice for Kline iz tvrtke Kline & C, nacionalizirane mazivaške tvrtke su na ovim prostorima prisutne već godinama, ali su tek nedavno postale jako ambiciozne. Te su tvrtke u prošlosti bile zadovoljne tadašnjim relativno dobrim tržišnim udjelom u vlastitoj državi, ali sada agresivno prelaze granice svojih država kako bi se natjecale na svjetskoj razini.

13. rujna 2006. na kongresu pod nazivom ICIS Middle Eastern Base Oil & Lubricants Conference održanom u Dubaju na temelju sakupljenih preliminarnih podataka tvrtke Kline & Co. prezentirana je ocjena stanja na tržištu maziva i dat je kratki uvid u vrlo promjenjivo i iznimno konkurentno okruženje. Očito je da nacionalizirane mazivaške tvrtke sve više jačaju te posjeduju dosta neiskorištenog gotovinskog novca. Prema tome logično je da tvrtke investiraju u nove tehnologije, nove kapacitete za preradu i vrbovanje talentiranih stručnjaka i djelatnika različitih profila ponekad otimajući renomirane vrhunske stručnjake multinacionalnim tvrtkama. Svakako ih treba smatrati snažnim konkurentima. Ne samo da se velike mazivaške tvrtke susreću s novom prijetnjom njihovom tržišnom udjelom, već također moraju protumačiti motive nacionaliziranih mazivaških tvrtki, koji nisu uvijek jednaki njihovima. U prošlosti su tri od četiri vrhunske tvrtke mogle predvidjeti ponašanje konkurenata, jer je sve tvrtke pokretao isti motiv – profit. Međutim, nacionalizirane mazivaške tvrtke pokreću drugi čimbenici, uključujući političke ciljeve, percepciju javnosti, te želju za smanjenjem ovisnosti o uvoznim mazivima. To je različita

paradigma od one na koju su navikle multinacionalne tvrtke. U dodatku podacima o tržištu i analizi svake regije, izvještaj tvrtke Kline & Co. pruža detaljniji uvid u tržišne profile Indije, Saudijske Arabije, Ujedinjenih Arapskih Emirata i Egipta, kao i profile brojnih dobavljača, uključujući dobavljače brojnih nacionaliziranih mazivaških tvrtki.

U svrhu održanja profitabilnosti, multinacionalne tvrtke će, dakle, morati dobro procijeniti poziciju nacionaliziranih mazivaških tvrtki te izabrati na kojem će se tržištu natjecati.

■ a-uključuje ExxonMobil, Shell, BP, Chevron i Total

□ b-uključuje LukOil, PetroChina, Sinopec, Petrobras, Indian Oil, Valvoline, Repsol YPF, Idemitsu, Nippon, ConocoPhillips, Beijing Tyongi, i ostale

Očekivani razvoj tržišta i kapaciteti maziva u nastajanju (ili razvoju) u Južnoj Aziji, Srednjem istoku i Sjevernoj Africi, u razdoblju od 2005.-2015. definirat će vrlo kritične uvjete tržišta i zahtijevat će natjecateljsku inteligenciju potrebnu za stvaranje učinkovite strategije i poslovnog plana za dobavljače koji već sudjeluju na tržištu, kao i za one koji tek razmatraju ulazak na određeno tržište.

U svemu tome je očito od velikog utjecaja bio stav vlasnika, tj. većinskog državnog kapitala koji je, zbog osnovnog interesa stjecanja profita, odlučio ne samo ostati u poslovanju mazivima nego i reducirati i/ili istjerati velike iz svog dvorišta.

Shell stavlja Pearl pod mikroskop

Predloženo zajedničko ulaganje Royal Dutch Shella u Qataru u novo postrojenje na osnovi GTL tehnologije bit će pomno proučavano u nadolazećim mjesecima, zahvaljujući poraslim procjenama o mogućem povećanju troškova.

U nekim novinskim izvještajima citirana je izjava izvršnog direktora Shella, Jeroen van der Veera u kojoj se kaže da će tvrtka detaljnije analizirati porast cijena vezanih uz projekt, planiran u suradnji s tvrtkom Qatar Petroleum, koji uključuje i pogon baznih ulja čije otvorenje je zakazano u bliskoj budućnosti. tvrtka teži do kraja godine donijeti odluku o nastavku projekta. Nezavisni stručnjaci tvrde da sadašnji razvoj događaja i neke izjave odgovornih rukovoditelja, u najmanju ruku, povećavaju mogućnost odgađanja projekta.

Ne može se reći hoće li pitanje troškova ili neka druga pitanja promijeniti Shellove planove vezane za konačne odluke o investicijama. Međutim, procjena i kompleksnost postrojenja i ostalih uvjeta specifičnih za naftnu industriju u Qataru zasigurno mogu stvoriti okruženje koje može uzrokovati odgodu Shellove odluke o pokretanju projekta.

Planovi za Shellov projekt, nazvan Pearl, zahtijevaju postrojenje čiji dnevni kapacitet prerade prirodnog plina rezultira ukupnom proizvodnjom od 140000 barela (oko 19500 t na dan) proizvoda kao što su goriva, loživi plin i ostali proizvodi na osnovi nafte. Izgradnja je planirana u dvije etape, a početak prve etape je previđen 2008. ili 2009. Prva etapa bi trebala obuhvatiti izgradnju postrojenja baznih ulja kapaciteta 9600 barela dnevno. Ukupni trošak je procijenjen na oko 6 milijardi USD, ali promatrači u industriji tvrde da trošak zasigurno mora biti veći zbog poraslih pojedinačnih troškova unutar takvog projekta. Na primjer, troškovi sirovina, čelika i ostalog građevinskog materijala, kao i energije, narasli su zahvaljujući velikoj svjetskoj potražnji. Stoga će se temeljito i sustavno proučiti utjecaj porasta troškova na cjelokupni projekt. te se treba nadati da će se do 2006. godine moći donijeti odluku.

Tvrtke Shell i Qatar Petroleum su u srpnju 2004. potpisale ugovor o zajedničkom razvoju i podjeli proizvodnje, definirajući osnovne smjernice, pravne i zakonske uvjete projekta. Tvrtke još moraju potpisati ugovore o tehnološkoj pripremi provedbe projekta te nabavi, koja bi predstavljala konačnu financijsku odluku. Spomenute aktivnosti su normalno pokrivene jednim ugovorom, ali su zajedničkim ulaganjem razdijeljene početkom 2006. u pokušaju da privuku ostale potrebne potpisnike ugovora.

Pearl je prvi projekt GTL-a ove veličine te će Shell posebno razmatrati sve faze projekta, a očekuje se da će nastavak projekta biti odobren. Osim troškova, također su se pojavili i ostali potencijalni izazovi i poteškoće u realizaciji projekta. Postavljaju se pitanja o odgovarajućim ljudskim resursima i infrastrukturi u Qataru koja će podržavati spomenuti projekt. Dužnosnici Qatara izrazili su zabrinutost vezano za North Field, prirodni izvor plina za Pearl, kojeg pretjerano iskorištava veliki broj potencijalnih pogona. Moratorij na ugovor za nove projekte se ne odnosi na Pearl.

G. Wayne iz konzultantske tvrtke PFC (Energy's Gas Group) nagovijestio je da će prethodno spomenute brige biti dodatne kočnice Shellovog projekta. Pritisak koji stvara Qatar mogao bi igrati ulogu u preuzimanju konzervativnijeg pogleda na projekt u trenutačnom okruženju, pretpostavio je istovremeno Wayne te dodao kako Shell ima jaku inicijativu za dovršenje projekta Pearl. Projekt Pearl GTL ima značajnu stratešku važnost zahvaljujući implikacijama za tvrtkin downstream business u Europi i općenito, zbog važnosti plina u Shellovom trenutačnom i budućem portfoliju. Pearl je jedno od tri zajednička ulaganja na osnovi GTL tehnologije koje je tvrtka Qatar Petroleum stavila u razvojni plan s ciljem povećanja kapaciteta pogona baznih ulja.

Južnoafrička tvrtka Sasol priprema otvorenje pogona s GTL tehnologijom kapaciteta 34000 b/d (oko 5,40 milijuna l na dan) te planira, u sklopu joint ventura s tvrtkom

Chevron, izgradnju pogona baznih ulja kapaciteta 8000 b/d (oko 870000 na dan) na istom području unutar dvije godine.

Tvrtka ExxonMobil planira do 2011. godine izgradnju objekta kapaciteta 154000 b/d (oko 24,5 milijuna l na dan) koji će obuhvaćati postrojenje baznih ulja kapaciteta 30800 b/d (oko 4,9 milijuna l na dan).

Izvor: *Lube Report*

Priredio Robert Mandaković

ExxonMobil još uvijek predvodnik na tržištu baznih ulja

Tvrtka ExxonMobil još uvijek vodi glavnu riječ na svjetskom tržištu baznih ulja, iako joj je Royal Dutch/Shell grupa uspjela u prošloj godini oslabiti poziciju. ExxonMobil ostaje, daleko ispred svih, najveći svjetski dobavljač, koji pod kontrolom ima proizvodne kapacitete proizvodnje baznih ulja od gotovo 150000 barela (1 barell = 158,987 l) na dan (oko 238,5 milijuna litara, prema tvrdnjama *2006 Guide to Global Base Oil Refining*, kojeg izdaje *Lubes'n'Greases*.

Drugi po redu najveći svjetski dobavljač, grupacija Shell, između ostalog je postigao ovu poziciju prvenstveno temeljem udruživanja s tvrtkom Motiva, koja predstavlja 50:50 zajedničko ulaganje s tvrtkom Saudi Refining, Inc.

Spomenuti *2006 Guide to Global Base Oil Refining*, zapravo je mapa svjetske proizvodnje baznih ulja razvijena u suradnji s britanskom konzultantskom tvrtkom Pathmaster Marketing i obuhvaća podatke o 151 postrojenju, zajedno sa popisom lokacija i kapaciteta po tehnološkim fazama. Mapa iz 2006. procjenjuje ukupni svjetski kapacitet proizvodnje baznih ulja na 927000 b/d (oko 147,4 milijuna litara na dan), što predstavlja porast od 0,8 % u odnosu na prošlu godinu. Mapa ne uključuje novo postrojenje kapaciteta 3500 barela na dan (b/d), smješteno u Mumbaiu, u vlasništvu tvrtke Bharat Petroleum, koje je nedavno otvoreno.

Udio tvrtke ExxonMobil u ukupnom svjetskom kapacitetu se neznatno smanjio, ali tvrtka i dalje kontrolira oko 16 % tržišta, s ukupnim kapacitetom od 147200 b/d (oko 23,37 milijuna l na dan). Taj proizvodni kapacitet raspoređen je na devet postrojenja koja su u stopostotnom tvrtkinom vlasništvu, zatim u četiri proizvodna postrojenja u formi zajedničkih ulaganja (joint venture) te dva pogona kojima upravlja tvrtka Canadian refiner Imperial Oil, u kojoj je tvrtka ExxonMobil većinski dioničar.

Tvrtka Shell i njezine podružnice, kontroliraju proizvodnju baznih ulja s kapacitetom od oko 83100 b/d, tj. oko 13,2 milijuna l na dan, što predstavlja porast u odnosu na prošlu godinu kada su pod kontrolom imali kapacitete od oko 78500 b/d ili oko 12,48 milijuna l na dan. Tvrtka Motiva je završila proširenje kapaciteta od 15300 barela na dan (oko 2,4 milijuna l na dan) u postrojenju Port Arthur u ožujku 2006., te na taj način neutralizirala eventualne negativne učinke zatvaranja Shellovog postrojenja, kapaciteta od 5 060 b/d (oko 0,8 milijuna l na dan) u Hamburgu, Njemačka, krajem

2005. godine. Treba napomenuti da, iako tvrtka Shell kupuje neka bazna ulja od tvrtke Motiva u svrhu proizvodnje vlastitih maziva, ova joint venture tvrtka prodaje veliku količinu svojih proizvoda ostalim kupcima, i to po važećim zakonima fair trade u SAD-u koji zahtijevaju da se prodaja tvrtki Shell vodi po tržišnim uvjetima.

Ostali značajniji proizvođači baznih ulja u svijetu su daleko iza Shella, a njihova pozicija se nije bitno promijenila u odnosu na prošle godine.

Tvrtka PetroChina se nalazi na trećem mjestu s 12 pogona i ukupnim kapacitetom od 57200 b/d (oko 9,1 milijun l na dan). Na četvrtom mjestu je tvrtka Petroleos de Venezuela PDVSA S.A. s ukupnim kapacitetom od 42400 b/d (oko 6,74 milijuna l na dan.) Taj se kapacitet uglavnom temelji na četiri postrojenja koja su u stopostotnom tvrtkinom vlasništvu, a zatim na švedskoj rafineriji u Nynasu koja je u 50 postotnom vlasništvu te proizvodnji u postrojenju Lyondell-Citgo, kapaciteta 4600 b/d (oko 0,73 milijuna l na dan) smještenog u Houstonu. Postrojenje Citgo je američka podružnica koja je u stopostotnom vlasništvu tvrtke PDVSA.

Tvrtka LukOil ima većinske udjele u tri ruska postrojenja s ukupnim kapacitetom proizvodnje od 28 100 b/d (oko 4,47 milijuna l na dan), te zauzima otprilike istu poziciju na svjetskom tržištu kao i kineski Sinopec, koji posjeduje osam postrojenja.

Tvrtka S-Oil, sjevernokorejski proizvođač s jednim postrojenjem kapaciteta 24500 b/d (3,9 milijuna l na dan) je nešto jača od brazilske tvrtke Petrobras, koja posjeduje četiri postrojenja s ukupnim kapacitetom od 20900 b/d (oko 3,3 milijuna l na dan).

Tvrtka SK Corp. je pretekla tvrtku Chevron koja se našla na devetom mjestu nakon povećanja kapaciteta proizvodnje na 19700 b/d (oko 3,13 milijuna l na dan) u postrojenju u Ulsanu, u Sjevernoj Koreji. Tvrtka Chevron posjeduje po jedno postrojenje u SAD-u i Australiji te dio joint ventura tvrtke u Južnoj Africi, sa sveukupnim kapacitetom od 18500 b/d ili oko 2,94 milijuna l na dan.

Tvrtka BP je treći po veličini svjetski proizvođač maziva. Ona je istodobno najveći proizvođač baznih ulja, a potreba za baznim uljima se još povećala zbog prošlogodišnjeg zatvaranja vlastitog postrojenja kapaciteta 10300 b/d (oko 1,64 milijuna l na dan) smještenog u Corytonu, Velika Britanija.

Postrojenje tvrtke Motiva u Port Arthuru je i do sada bilo najveće postrojenje baznih ulja u svijetu, a prije spomenuto proširenje ga je još više izdiglo iznad konkurencije. S ukupnim kapacitetom od 40300 b/d (oko 6,4 milijuna l na dan), postrojenje u Port Arthuru je sada za 64 % veće od prvog sljedećeg po veličini postrojenja na svijetu, postrojenja tvrtke S-Oil smještenog u Onsanu, Sjeverna Koreja. Excel Paralubes, 50:50 joint venture između tvrtki ConocoPhillips i Flint Hills Resources, treće je po veličini postrojenje na svijetu s kapacitetom od 21900 b/d (oko 3,5 milijuna l na dan) smješteno u Westlakeu, SAD.

Tvrtka ExxonMobil posjeduje četiri od deset najvećih postrojenja za proizvodnju baznih ulja u svijetu. To su postrojenja u Baytownu u Texasu, Jurong u Singapuru, Augusta u Italiji i Baton Rouge, L.A. U protekloj godini je došlo do dvije promjene među deset najvećih svjetskih postrojenja. Postrojenje tvrtke SK se popelo za dva mjesta i nalazi se na petom mjestu, a postrojenje u Mississaugu, Ontario, tvrtke

Petro-Canada se pomaklo na deseto mjesto nakon povećanja kapaciteta za 3100 b/d na ukupni kapacitet od 15600 b/d (oko 2,48 milijuna l na dan). Tvrtka LukOil je ispala iz grupe 10 najvećih proizvođača u trenutku kad je smanjila kapacitet postrojenja u Volgogradu na 13600 b/d (oko 2,16 milijuna l na dan).

Novo specifično tržište za maziva i specijalna maziva vrijedno 65 milijuna USD spremno za preuzimanje

Potražnja u središnjoj i istočnoj Europi (CEE) za mastima i specijalnim mazivima je u porastu, ali razlike među državama te regije su velike.

Na općem godišnjem sastanku ELGI-a, održanom u Pragu, Roman Vanecek, iz tvrtke Dow Corning, prezentirao je mogućnosti proizvodnje mazivih masti i specijalnih maziva u središnjoj i istočnoj Europi. Za razliku od padajuće potražnje za mazivima u Sjevernoj Americi i zapadnoj Europi, potražnja za mazivima u središnjoj i istočnoj Europi raste. Tržišta maziva zapadne Europe te središnje i istočne Europe sada su približno jednake veličine, predstavljajući zajedno 13 % ukupne svjetske potražnje za mazivima.

Države središnje i istočne Europe vide same sebe podijeljene u tri zemljopisne grupe. Prva grupa su države središnje Europe: Republika Češka, Mađarska, Poljska, Slovačka i Slovenija. Druga grupa su države južne Europe: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Makedonija, Rumunjska, Srbija i Crna Gora. Treća grupa su države bivšeg Sovjetskog Saveza: Bjelorusija, Estonija, Letonija, Litva, Rusija, Ukrajina i Moldavija.

Ovo su osjetljive države, upozorio je Vanecek. Ukoliko želite poslovati u tim državama, nemojte ih nazivati "istočnom Europom". Oni se ponose time što su u središtu Europe, a osam država se već uključilo u Europsku uniju, dok još mnogo njih tome teži. Usporedbom direktnih stranih investicija u države središnje i istočne Europe s njihovim godišnjim rastom bruto domaćeg proizvoda (BDP), Vanecek je naglasio da navedene skupine država imaju slične profile. Poljska, Mađarska i Republika Češka su se pokazale vrlo atraktivnima za strana ulaganja, uvlačeći u državu između 4 do 6 milijuna USD godišnje, zadržavajući pritom godišnji rast BDP-a u visini od 3 - 7 % godišnje.

Sljedeća skupina zemalja uključuje: Rumunjsku, Slovačku, Bugarsku i Hrvatsku, u kojima je godišnji rast BDP-a također između 3-7 %, ali izravne inozemne investicije su mnogo manje, otprilike 1 do 2 milijarde USD godišnje. Većina preostalih država su manje atraktivne za inozemne investitore, ostvarujući mnogo manje od milijarde dolara godišnje iako rast njihovog BDP-a usporava za otprilike isti raspon. Usprkos visokom godišnjem rastu BDP-a od 10 %, Ukrajina je privukla manje izravnih inozemnih investicija od Rumunjske i Slovačke.

Usmjeravajući se na specijalna maziva koja uključuju mazive masti za industriju automobila i elektronike, specijalne premaze za smanjenje trenja u automobilskoj

industriji, paste za automobilsku i kemijsku industriju, te maziva ulja i mazive masti za prehrambenu industriju, Vanecek je izjavio da je ovo tržište s ukupnim prometom od 65 milijuna USD koje čine ukupno 13 država. Velika tržišta su: Rusija gdje godišnji prihod od prodaje specijalnih maziva iznosi 2,8 milijuna USD; Poljska s godišnjim prihodom od 1,58 milijuna USD, te Republika Češka s godišnjim prihodom od 1,45 milijuna USD.

Ulazeći dublje u tematiku, Vanecek se osvrnuo na ukupnu potražnju za mazivima za prehrambenu industriju klase H1 u spomenutih 13 država. Ukupna potražnja iznosi samo 331 tonu godišnje. Češka ima najveću potražnju za mazivima koja su odobrena za korištenje u prehrambenoj industriji, što je više rezultat modernizacije prehrambene industrije u toj zemlji, te godišnja potrošnja iznosi 82 tone. Potrošnja navedenih maziva u Poljskoj iznosi 76 tona, u Mađarskoj 65 tona, u Slovačkoj 25 tona, dok u Rusiji potrošnja maziva odobrenih za prehrambenu industriju iznosi samo 21 tonu.

Za razliku od toga, potražnja za tzv. food-grade mazivima u Velikoj Britaniji iznosi 3500 tona godišnje, a u Nizozemskoj 2500 tona. Tržišna penetracija maziva koja se smiju koristiti u prehrambenoj industriji na tržišta središnje i istočne Europe vrlo je mala, uz procjenu da se samo 5 do 10 % ukupnog tržišnog potencijala takvih maziva trenutno koristi. U državama zapadne Europe, tržišna penetracija varira u rasponu od 25 do 50 % na više.

Republika Češka, Mađarska i Slovačka nude snažno, sigurno, otvoreno i kontinuirano rastuće gospodarstvo, zaključuje on rezimirajući procjenu mogućnosti na tržištima masti i specijalnih maziva na području država središnje i istočne Europe.

Iako je najveće tržište, Rusija je izazov, jer su potrebne snažne domaće veze da bi se probilo na rusko tržište. Kupci masti su često vrlo konzervativni, pa će na primjer, vođa pogona možda biti voljan razgovarati s nekim svoje profesionalne razine i obrazovanja, ukoliko taj govori njegov materinji jezik.

U Poljskoj i zemljama Baltika, tržište je jako razvijeno, ali industrija je raširena na velikom zemljopisnom području. Ukrajini i Rumunjskoj je teško definirati ciljni segment za specijalna maziva, a Srbija, Crna Gora te Bosna i Hercegovina su mala tržišta s manjim mogućnostima, zaključio je Vanecek.

Izvor: *Lube Report*

Priredila Silva Mandaković